

Iraks historie:

1.

4.000 før vor tidsregning:

Mesopotamien: Civilisationens vugge

Den vestlige verdens civilisation blev født i det område, hvor Irak ligger i dag. Mesopotamien hedder området, som senere er blevet kaldt "civilisationens vugge".

Mesopotamien er det frugtbare land mellem floderne Eufrat og Tigris. Det var her, menneskene gik fra forhistorisk til historisk tid.

Længe før der var noget, der hed Egypten, Grækenland og Rom, voksede der en højt udviklet civilisation frem omkring byen Sumer. Sumerisk kultur har skabt nogle af menneskehedens om ikke største, så i hvert fald første bedrifter: Kunstvanding, dyrkning af jorden og det allerførste skriftsprog.

Udviklingen af den sumeriske kultur var bestemt af to forhold: på den ene side floderne Eufrat og Tigris' uforudsigelige oversvømmelser, der kunne udslutte hele folkeslag - og på den anden side den ekstreme frugtbarhed, der var netop langs floderne. Naturen skulle tæmmes.

Overskud af mad

Derfor begyndte sumererne at lede vandet væk fra de steder, hvor man ikke ønskede det, til de områder, hvor man gerne ville have vand. På den måde skabte de kunstvandingen - en milepæl i civilisationens udvikling.

Kunstvandingen førte til, at sumererne nu kunne producere mere mad, end de selv skulle bruge, og dermed blev der banet vej for endnu et skridt i udviklingen: handel.

Overskuddet af mad trak folk til de frugtbare områder mellem floderne. Der begyndte at opstå egentlige byer - steder hvor dyrkningen af jorden og byttehandelen blev sat i system. Her blev grundstenen til det, vi i dag kender som samfund, lagt.

Sumererne opfandt hjulet og den første plov omkring 3700 år før vor tidsregning. Med ploven kunne de gøre det lettere at dyrke jorden, og hjulet gjorde det lettere at transportere produkterne fra sted til sted. Det var gavnligt for handelen.

Sumererne udviklede også et matematisk system baseret på tallet 60 - et tal, der går igen i den moderne inddeling af tid. De allerførste kalendere stammer fra den sumeriske kultur.

Ydre fjender

Den sumeriske civilisation udviklede sig igennem århundreder og voksede støt, men efterhånden blev presset udefra større: Andre folkeslag vandrede op til området og ville have andel i den frugtbare jord og det rige liv. Sumererne måtte til at kæmpe for deres område.

Akkadianerne kom fra den arabiske halvø og trængte sumererne tilbage. Sumererne mistede gradvist kontrollen over deres byer, som kom under det akkadianske kongedømme. Nedturen for den sumeriske kultur var begyndt.

I 2340 før vor tidsregning indtog den store akkadianske hærfører Sargon byen Sumer og skabte dermed et imperium, som bestod af de fleste af de tidligere sumeriske byer.

Sargons imperium var dog kun en parentes i Mesopotamiens omskiftelige historie. Det faldt fra hinanden efter en opstand i den sumeriske by Ur i 2125 f.v.t.

2.

1700 før vor tidsregning:

Babylon: Verdens første imperium

Efter den sumeriske kulturs sammenbrud blev folket samlet igen i 1700 f.v.t. under ledelse af Kong Hammurabi. Landet blomstrede atter - denne gang under navnet Babylon.

Det babylonske styre dækkede det meste af floddalen mellem Eufrat og Tigris - helt op til den persiske golf. Da Kong Hammurabi først havde cementeret sin magt, brugte han kræfterne på at styrke grænserne udadtil og på at skabe en blomstrende udvikling i imperiet.

Hammurabis styre varede i næsten 200 år frem til 1530 f.v.t. Da Kong Hammurabi døde, førte hans søn slægten og kongedømmet videre.

Babylon oplevede i hele perioden en tid med stor velstand og stabil fred. Kongen tog selv aktivt del i nogle af periodens vigtigste fremskridt: videreudvikling af kunstvandingen, udviklingen af navigation, landbrug, skatte-opkrævning og opførelsen af mange templer og andre bygningsværker.

Selvom Kong Hammurabi var en succesfuld militær leder, er hans bidrag til verdenshistorien først og fremmest en række love, der skulle regulere livet i Babylon. Under Hammurabis styre levede Mesopotamiens to folkeslag - Assyrerne og Babylonerne - fredeligt sammen side om side.

Øje for øje

Allerede i det andet år ved magten lavede Kong Hammurabi en masse love, som senere er blevet efterlignet af andre civilisationer.

Den mest kendte af Hammurabis tanker er, at afstraffelsen skal svare til forbrydelsen. Han kaldte det "øje for øje - tand for tand". Et princip, som er kendt den dag i dag. Det findes blandt andet i det Gamle Testamente, som jøderne bygger deres religion på.

Kong Hammurabi lod ordene hugge ind i en 2½ meter høj sort granitsten. Den blev fundet under en arkæologisk udgravning i 1902 og står nu på Louvre-museet i Paris.

Han opfandt også andre love, som vi kender i dag: ideen om, at de dårligere stillede i samfundet skal beskyttes, og at det er staten, der skal sørge for, at loven bliver overholdt.

Alle vil til Babylon

Efter et par hundrede år med fred og fremgang, var den gal igen. En stamme kendt som Kassiterne syntes også, at området var attraktivt, og de angreb Babylon med tiltagende styrke.

Omkring år 1530 f.v.t. blev Hammurabi-slægtens styre tvunget i knæ, og Babylon kom under kassitisk kontrol. Glæden blev dog kortvarig. Assyrerne, som var en anden stor stamme i området, havde også fået smag for Babylon, og snart fik de besejret Kassiterne. Dermed blev Babylon en del af det assyriske rige.

Assyrerne blev den nye magtfaktor i området, også kulturelt. De bidrog med meget til Babylons udvikling. Inden for matematikken fandt de på at opdele en cirkel i 360 grader. Dermed blev grundlaget for den moder-

ne geometri skabt, og med den nye metode kunne assyrerne tilføje begreber som bredde- og længdegrader til navigationen.

Også på det medicinske område udviklede assyrerne mange nye ting, som bredte sig helt til Grækenland.

Heller ikke assyrerne kunne få lov til at have området i fred. I 612 før vor tidsregning slog deres fjender sig sammen og indledte en stor offensiv mod assyrenes største byer. Det assyriske rige begyndte at falde fra hinanden, og da deres hovedby seks år senere blev jævnet med jorden, var det slut med den assyriske storhed. En mindre stamme - kaldet kaldeanerne - blev den nye herskende klasse i Babylon.

Babylons hængende haver

Efter kaldeanernes magtovertagelse nød Babylon en lang periode med fred og fremgang. Den kaldeanske kong Nebukadnezer II genopbyggede byen, og det er ham, der har fået æren for opførelsen af Babylons hængende haver - et af verdens syv vidundere. Haverne stod færdige omkring 600 f.v.t., og de blev opført for at glæde hans kone.

Hun var opvokset i bjergene og havde hjemvé i det flade terræn omkring Babylon. Anlægget er blevet kaldt "de hængende haver", fordi de blev anlagt oven på 23 meter høje rundbuer. På toppen af buerne blev der sat nogle platforme fast, som blev beplantet med træer og farvestrålende blomster.

Det hele blev vandet med vand fra floden Eufrat igennem et sindrigt, mekanisk system, der løftede vandet op i højden. Herfra overrislede det ad kanaler de forskudte terrasser, der udgjorde de overdådige haver, der virkede som om, de svævede over paladset.

Havernes videre skæbne er uvis. Grækerne har beskrevet dem flere steder i de gamle skrifter, men der er meget lidt om dem fra Babylons egne skrifter. Arkæologerne ved i dag ikke helt præcis, hvor de lå, eller hvordan de var bygget. Samtidig er det en gåde, hvordan vandingssystemet fungerede.

3.

500 f.v.t. til det 7. århundrede

Islam: Araberne kommer

Efter Nebukadnezers død begyndte nedturen for det babylonske rige. Nu fulgte en tid med forskellige fjender, der alle forsøgte at erobre området. Cyrus Den Store forsøgte sig i 539 f.v.t., og Alexander Den Store gjorde i 331 f.v.t. området til en del af sit enorme græske rige. Et rige, der strakte sig over det meste af den kendte verden på det tidspunkt.

I det andet århundrede før vor tidsregning blev Mesopotamien en del af det persiske imperium og var det helt frem til det 7. århundrede efter vor tidsregning. Men selv ikke perserne kunne holde fast i området.

I det herrens år 634 nåede en hær på 18.000 arabiske muslimer frem til Eufrat-floden, og selvom de forsvarende persiske soldater var overlegne i både antal og teknologi, var de stærkt udmattede efter de evindelige krige mod byzantinerne. De persiske tropper havde ikke en chance.

Slaget i lænker

Det første slag i den muslimske erobningskrig er senere blevet kaldt Dhat-Al-Salasil - der oversat betyder "slaget i lænker". Legenden er, at de persiske soldater blev lænket sammen med kæder, for at ingen af dem skulle flygte men i stedet blive og tage kampen op mod de fremadstormende muslimske krigere. De arabiske muslimer vandt slaget.

Efter den persiske overgivelse blev indbyggerne i Mesopotamien givet et ultimatum af muslimerne: "Accepter jeres skæbne, og I vil være i sikkerhed. Hyld os. Hvis I ikke gør det, har I kun Jer selv at takke for det. Et folk er nu kommet til Jer, som elsker døden lige så højt, som I elsker livet."

De fleste af stammerne i området var på det tidspunkt kristne. De valgte at betale "jizya" - en skat, som ikke-muslimer skulle betale for at kunne leve i fred i det muslimsk besatte område.

Perserne prøvede ved flere lejligheder at tage kampen op mod de nye muslimske besættelsesstyrker. I 636 stod det sidste store slag ved Al-Quadisiyah, en landsby lidt syd for Bagdad. Her blev perserne - selvom de var i overtal med seks mod én - endeligt besejret. Herfra bredte den muslimske invasion sig med lynets hast til hele Irak.

Hellig krig

Fordi de muslimske krigere kæmpede en "Jihad" - en hellig krig - var de underlagt nogle strenge, religiøse love. Det betød, at det var strengt forbudt at voldtage, plyndre eller myrde kvinder, børn, religiøse ledere og andre, som ikke tog direkte del i kamphandlingerne.

De muslimske krigere var kommet for at erobre og besidde, og derfor var det ikke i deres interesse at plyndre og lægge landet øde, hvor de kom frem. De indtog gradvist hele området og befæstede byerne. En ny æra var begyndt.

4.

750 til det 13. århundrede.

Kaliffen: Den guddommelige hersker

I 750 blev Abo al Abas udråbt som kalif. Dermed blev Abbasid-dynastiet grundlagt. Kaliffens styre blev kaldt "det velsignede dynasti" og han sagde selv, at han havde en guddommelig ret til magten. Kalif-dynastiet indledte en ny tid med økonomisk fremgang.

Kaliffen gjorde i 762 Bagdad til sin hovedstad. Som hovedstad i det nye, stærke styre blev Bagdad hurtigt et handelsmæssigt og kulturelt midtpunkt i området.

Uddannelsesmæssigt var byen langt fremme i middelalderen. I det tiende århundrede blev Bagdad betragtet som verdens intellektuelle centrum.

Som hovedstad for kalifstyret blev Bagdad det naturlige omdrejningspunkt for den islamiske kultur med et utal af moskeer. I byen smeltede den arabiske og den persiske kultur sammen i én stor smeltedigel, og Bagdad blev en vigtig magtfaktor i verden.

Kalif-æraen huskes stadig i den arabiske verden og anses af mange for at være et højdepunkt i Islams historie og udvikling.

Finder på nullet

Det var ikke kun i den religiøse forskning, at Bagdad var fremme i forreste række. I det niende århundrede grundlagde kalif al-Ma'mun en skole, som blev kaldt "Visdommens Akademi". Her blev lærde og studerende fra alle folkeslag og religioner inviteret til at komme og arbejde.

Målet var at oparbejde og gemme en "universel viden" i et bibliotek, som skulle blive en uvurderlig arv til eftertiden. En arv, der ikke var speciel muslimsk eller arabisk, men som var til hele menneskeheden.

Skolens første leder oversatte mange af de græske filosoffer og videnskabsmænd til arabisk, og hans elever stod for mange af datidens opdagelser. En af de mest kendte var dog et par hundrede år tidligere, nemlig tallet nul.

Det var Abu Ja'far Muhammad ibn Musa al-Khawarizmi, der først fandt ud af at lave talmæssige ligninger, og nogle tilskriver ham tallet nul. Han skrev ti bøger om matematik, som eksisterer den dag i dag.

I en af bøgerne præsenterede al-Khawarizmi for første gang, hvad han kaldte "hindu-tallene". De tal, som vi i dag kender som arabiske tal. Datidens kristne europæere brød sig overhovedet ikke om hans arbejde, og de kaldte hans bog for "Satans værk". I dag ved vi, hvad tallet nul og algebraen har betydet for udviklingen af matematikken.

Også på andre områder skete der store fremskridt i Bagdad under kaliffernes styre. Særligt inden for lægevidenskaben rykkede man, og der blev i perioden bygget flere hospitaler i byen, inklusiv et undervisningshospital, hvor unge studerende kunne lære at helbrede sygdom.

Bagdad voksede voldsomt i kalif-tiden, og i det tiende århundrede boede der mere end en million mennesker i byen. Intet så ud til at kunne stoppe den vækst, velfærd og fremgang, som det populære kalifstyre stod for. Lige indtil en dag i 1258.

5.

Det 13. til det 15. århundrede

Mongolerne: Hærgen og ødelæggelse

Tidligt i det 13. århundrede samlede en mongolsk leder ved navn Temujin en række nomade-stammer og førte dem på et togt igennem Kina. De lagde alt øde på deres vej, og anføreren skiftede navn til Djengis Khan. Et navn, der betyder "Erobrer af verden".

Efter at have smadret Kina vendte Djengis Khan i 1219 blikket nordpå og begyndte at føre sine 700.000 mand mod den arabiske halvø. Mongolerne drog igennem Uzbekistan, Afghanistan og Turkmenistan og dræbte alle, de mødte på deres vej. Da Djengis Khan døde i 1227, stod mongolerne i det vestlige Iran, lige på grænsen til Irak.

Djengis Khans død betød en pause i togterne, og alle åndede lettede op. Freden holdt dog ikke længe. Mongolerne omorganiserede sig, og Djengis' barnebarn Huluga Khan gjorde klar til at afslutte, hvad bedstefaderen havde påbegyndt.

Huluga Khan marcherede afsted mod Bagdad med mere end 200.000 mand. Kaliffens hær og folket i Bagdad kæmpede skulder ved skulder og prøvede at holde mongolerne ude, men forgæves. På muslimerenes hellige dag "Ashura" i 1258 faldt forsvaret, og mongolerne indtog Bagdad.

Mongolerne brugte de næste 40 dage på at myrde løs. Gaderne flød med blod, og der lå døde kroppe overalt i Bagdad. Hundredetusindvis af mennesker blev hugget ned af de mongolske sværd, og den sidste kalif i rækken blev trampet til døde. Det var enden for de gyldne tider i Bagdad.

Kaos hersker

Irak var besat og var blevet en forsømt yderprovins i det gigantiske mongolske imperium. I Bagdad forfaldt bygninger og kunstværker, og byens engang så avancerede vandings- og kloakeringssystemer lå i ruiner.

Efter den sidste store mongolske leders død - Abu Said - i 1335 var samfundet i opløsning, og der herskede forvirring. Irak var kastet ud i politisk kaos uden ledelse, økonomien lå i ruiner, og den sociale nedtur for indbyggerne var begyndt.

Baghdad, der tidligere havde været et knudepunkt for handel, mistede sin betydning for handelen og kulturen i området. I landområderne forfaldt det tidligere så velfungerende kunstvandingsystem på grund af manglende vedligeholdelse. Frugtbare marker og dyrkningsarealer blev forvandlet til sump-områder, hvor det var svært at dyrke noget som helst.

Landbruget kunne ikke længere producere mad nok, og i byerne voksede hungersnøden. Befolkningerne i de smadrede og misligholdte byer søgte væk og ud på landet, hvor der var håb om at finde mad. De små, faste beboelser der havde været i landområderne blev også forladt af bønderne, der gik på vandring efter føde.

Ved slutningen af det mongolske styre var Irak forvandlet: Fra engang at have været et højt udviklet samfund koncentreret omkring store, rige byer til at være et samfund af nomadestammer, der flakkede rundt på må og få i floddeltaet mellem Eufrat og Tigris og prøvede at overleve så godt, de kunne. Nomadestammer, der udgjorde størstedelen af Iraks befolkning helt frem til det 20. århundrede.

6.

Det 16. århundrede til første verdenskrig

Osmannerriget: Under tyrkisk herredømme

Iraks historie i perioden fra det 16. århundrede og frem til det 20. århundrede var præget af de endeløse konflikter, der var mellem to stærke parter i området: Safavid-imperiet i Iran og Osmannerriget i Tyrkiet.

Der var tale om en religiøs konflikt mellem Irans shia-muslimer og de tyrkiske sunni-muslimer.

Begge parter ville gerne have kontrol med det irakiske område, særligt Baghdad. Shia-muslimerne på grund af nogle hellige steder nær Baghdad, og sunni-muslimerne fordi de var bange for, at shia-troen skulle sprede sig til deres område, Anatolien. De ville gerne have Irak som en stødpude imellem sig selv og Iran.

Samtidig var der stor prestige for begge parter i at have kontrollen med Baghdad - den engang så gloriose by. Irak blev derfor en kasterbold imellem de to stormagter, der begge havde store interesser i området.

I 1509 invaderede og besatte den iranske leder Ismail Shah området. Det startede en række blodige slag mod osmannerne. Slag, som allesammen udspillede sig der, hvor irakerne prøvede at leve. Helt frem til slutningen af det 18. århundrede var Irak under skiftevis iransk og osmannisk herredømme. Det var osmannerne, der sad på magten det meste af tiden.

Mamlukkerne

Osmannerriget var præget intern af splittelse på grund af de mange krige, og i slutningen af det 18. århundrede prøvede flere stammer og grupper at løsrykke sig.

Nogle af dem, der løsrev sig og gik deres egne veje var en tyrkisk stamme kaldet mamlukkerne. De havde eksisteret i århundreder som en afgrænset, forholdsvis selvstændig del af det osmanniske rige, og de benyttede sig af det svækkede styre til selv at overtage magten i store dele af Irak.

I slutningen af det 18. århundrede tog sultan Suleymann II magten i havnebyen Basrah, og efterhånden fik mamlukkerne kontrollen over hele området mellem Eufrat og Tigris.

Noget af det første, de gjorde var at genindføre lov og orden. Mamluk-tiden var kendetegnet ved politisk stabilitet og en opblomstring af økonomien. Det var et lille åndehul i de flere hundrede år med krige og hungersnød.

Den sidste af de store mamluk-ledere, Daud, startede en moderniseringsproces. De gamle kloakanlæg skulle genskabes, og landet skulle industrialiseres.

Mamluk-æraen blev dog brat afbrudt. I 1831 blev Bagdad ramt af voldsomme oversvømmelser, og den efterfølgende pest-epidemi lagde næsten byen øde. Styret brød sammen, og osmannerne generobrede kontrollen med området.

Moderne reformer

Osmannerriget var imidlertid blevet svagt og ustabil, og i perioden fra 1831 til 1869 blev Bagdad udsat for mere end ti forskellige guvernører. Osmannerne genvandt dog kontrollen med byen, da de i 1869 udpegede den reformvenlige Midhat Pasha til guvernør i Bagdad.

Den ny guvernør begyndte straks at reformere det irakiske samfund efter en vestlig model. Nu skulle landet gøres moderne. Han indførte både straffe- og handelslove og forbedrede skolesystemet.

På landet blev der indført privat ejendomsret. Irak skulle gøres klar til at deltage i verdens fremadstormende kapitalistiske økonomi. Mange af de lokale sheiker og stammeledere blev herremænd, der prøvede at tjene penge i de nye tider ved at bruge deres undersåtter som arbejdskraft.

Sådan udviklede det osmanniske styre i Irak sig stille og roligt fremad i slutningen af det 19. århundrede. Lige indtil første verdenskrig.

7.

Fra første verdenskrig til 1958

Irak: En nations fødsel

Under første verdenskrig var Osmannerriget allieret med Tyskland i krigen mod England og Frankrig. I årene op til krigen begyndte der at udvikle sig et nyt fænomen i området, nemlig en arabisk nationalisme.

Flere af de arabiske lande var utilfredse med osmannerstyret, og udbruddet af første verdenskrig fik mange af dem til at vælge side. De arabiske ledere lovede at samarbejde med englænderne og gøre oprør mod osmannerne, mod til gengæld af få en arabisk uafhængighed efter krigen.

Det arabiske oprør ulmede, og det tyrkiske osmannerrige brød endeligt sammen, da de engelske styrker invaderede Mesopotamien i 1917 og besatte Bagdad. Tyrkiet underskrev en våbenhvile i 1918. Flere hundrede års tyrkisk besættelse var slut.

Araberne regnede med at få selvstændighed, men efter fredsaftalen i 1920 blev området fordelt mellem sejrherrene. Irak kom under britisk herredømme - også kaldet mandat. Englænderne fik ansvaret for, at der blev etableret en arabisk regering, der gradvist kunne overtage magten ifølge en tidsplan, der var bestemt af det internationale samfund.

International anerkendelse

Englænderne var med til at skrive den forfatning, som styret skulle bygges på. Samtidig tegnede de også de grænser, som gælder den dag i dag.

Irak skulle være et monarki, og den første konge blev Emir Faisal ibn Hussain - en bror til den nyudnævnte hersker i nabolandet Jordan. Faisal blev valgt til konge ved en folkeafstemning i 1921. Det var først i 1932, at Irak fik den endelige uafhængighed, da det engelske mandat udløb.

I 1927 blev der gjort nogle meget store oliefund i Irak. Det skaffede mange penge til landet, og udviklingen i den irakiske økonomi og samfundet tog for alvor fart. Da kong Faisal døde i 1933, blev han efterfulgt af sin søn, kong Ghazi den første.

Irak var med til at grundlægge den Arabiske Liga - en sammenslutning af landene Egypten, Jordan, Libanon, Saudi-Arabien, Syrien og Yemen - og i december 1945 blev Irak optaget i de Forenede Nationer (FN). Dermed var Irak blevet en international anerkendt, selvstændig stat.

Allerede i 1936 oplevede Irak sit første militærkup, anført af general Bakr Sigdi. Det var et alvorligt brud på forfatningen og åbnede op for flere efterfølgende militærkup. Noget, som kom til at præge Irak fremover. Kongen accepterede kuppet og godkendte den nye regering, selvom den var kommet til magten på ulovlig vis.

Drømmen om Kuwait

I 1938 besluttede kong Ghazi at prøve at virkeliggøre sin drøm om at annektere Kuwait - det vil sige erobre og indlemme det under Irak. Det var et led i en større plan. Kongen sagde i radioen, at han så frem til den dag, hvor Syrien, Palæstina og Kuwait var forenet under irakisk ledelse. Irak havde allerede på det tidspunkt stormagtsdrømme i området.

Gennem en blanding af propaganda og militære skræmmekampanjer prøvede kongen at overtale middelklassen i Kuwait til at gøre oprør mod styret og slutte sig til Irak. Samtidig lod han store militærstyrker opmarchere ved Kuwaits nordlige grænse - klar til at rykke ind, så snart ordren blev givet.

Men ordren kom aldrig. Iraks første forsøg på at indtage Kuwait blev aldrig til noget, fordi kong Ghazi elskede hurtige biler. Han kørte ind i en lygtepæl og blev dræbt på stedet den 3. april 1939, hvorefter planerne blev skrinlagt.

Den nye konge blev hans søn, Faisal II - kun tre år gammel. Den afdøde konges fætter blev gjort til væрге for drengen, indtil han kunne bestige tronen på sin 18 års fødselsdag.

Krigen mod Israel

Da staten Israel blev oprettet efter anden verdenskrig i 1948, gik Irak sammen med Jordan straks i krig mod den nye nabo. Irak var utilfreds med oprettelsen af staten og ville forsvare sine arabiske "brødre", palæstinenserne. Det var her, det dårlige forhold mellem Israel og Irak blev grundlagt, og der har været kold luft imellem dem lige siden.

Kampene mod Israel fortsatte, indtil en våbenhvile blev underskrevet i maj 1949. Krigen kostede Irak dyrt. Mere end 40 procent af statens samlede budgetter gik til hæren og til at hjælpe de mange tusinde palæstinensiske flygtninge. Samtidig mistede Irak over halvdelen af sine olieindtægter, da de store olieledninger ud af landet blev afbrudt på grund af krigen.

Da så også en jødisk forretningsmand blev hængt af en vrede folkemængde i Baghdads gader, fik de jødiske grupper, der stadig var tilbage i landet, nok. De pakkede deres ofte meget store værdier og flygtede fra Irak til Israel. Flere end 120.000 jøder forlod Irak på den måde fra 1948 til 1952.

Op igennem 1950'erne var Irak præget af intern splittelse og uenighed om blandt andet udenrigspolitikken. Det hele kulminerede, da en gruppe officerer fra hæren lavede et militærkup før solopgang den 14. juli 1958.

Kongen og det meste af den royale familie blev henrettet, og deres døde kroppe blev udstillet - hængt op i fædderne uden for paladset. Premierministeren undslap i første omgang, men blev fanget dagen efter. Han

blev ligeledes myrdet, hvorefter han blev bundet efter en bil og slæbt rundt i Baghdads gader, indtil der ikke var andet tilbage end et halvt ben.

De nye magthavere udråbte herefter Irak til at være en republik - men dermed var trængslerne langt fra overstået.

8.

1958-1979

Republikken: Militærkuppenes tid

Efter nedslagtningen af kongefamilien og regeringen i 1958 fik Irak hurtigt en ny premierminister - Quassem. Og lige så hurtigt som han blev indsat, var der de første attentatforsøg imod ham.

Igen i 1959 var der flere attentatforsøg imod premierminister Quassem. Et af attentatforsøgene blev anført af Ba'ath-partiet. Ba'ath er et arabisk nationalistisk parti, der blev dannet i Syrien under anden verdenskrig og som også bredte sig til Irak. Det er et stærkt centralistisk og autoritært parti, der har nationalisme og socialisme som sine vigtigste mål.

Med til at planlægge attentatet var en ung Saddam Hussein. Det var første gang, den unge officer gjorde sig bemærket. Premierminister Quassem overlevede dog attentatforsøget, og han fastholdt magten i Irak i de næste fire år.

I februar 1963 blev Quassem snigmyrdet, da Ba'ath-partiet tog magten ved et militærkup. Ba'ath-folkene nåede dog kun at sidde i ni måneder, hvorefter de blev styrtet ved endnu et kup.

1960'erne var en periode med stor politisk ustabilitet, hvor det ene militærkup afløste det andet. Det var først, da Ba'ath under ledelse af Ahmed Hassan al-Bakr greb magten igen ved et kup den 17. juli 1968, at der kom et nogenlunde stabilt styre. Partiet har haft magten i Irak lige siden.

Uvenner med naboen

Op igennem 1970'erne blev forholdet til nabolandet Iran værre og værre. Iranerne hjalp de kurdiske oprørere i Irak med våben, og det var en stor torn i øjet på styret i Bagdad. Kurderne havde siden starten af 1960'erne gjort voldsomt oprør. De kæmper for at løsrive sig fra Irak og skabe en selvstændig stat.

Forholdet til Iran blev yderligere forværret under en grænsestrid i 1975. Den konflikt gik dog i sig selv igen, da Saddam Hussein - som vicepræsident i Irak - underskrev en aftale med Iran, der anerkendte grænserne imellem de to lande.

Aftalen betød også, at Iran trak sin støtte til de kurdiske oprørere tilbage, hvorefter oprøret ebbede ud. I slutningen af 1970'erne fik kurderne større selvbestemmelse, og kurdisk blev anerkendt som et officielt sprog.

Den politiske situation i Irak var ved at blive stabil, og olieboomet i 1970'erne gav landets økonomi et kraftigt skub opad. Det gik forholdsvist godt - lige indtil en ny præsident tiltrådte i 1979.

9.

1979 til i dag

Saddam Hussein: Krigens mand

Den 14. juli 1979 fik Irak en ny præsident: Saddam Hussein. Som tidligere vicepræsident og den, der var udset til at efterfølge al-Bakr, var hans indflydelse vokset støt gennem årene. Da han overtog præsidentposten, samlede han straks magten hos sig selv og fjernede sine politiske rivaler for at sikre sin position.

Irak gik en ny tid i møde. En tid med undertrykkelse og forfølgelse af politiske modstandere.

Atter engang blussede konflikten med nabolandet Iran op igen. Hussein underkendte fredsaftalen fra 1975 og sagde, at den var ugyldig. Samtidig gjorde han krav på nogle landområder i Iran, som de to lande havde stridt om i årevis.

Den 22. september 1980 begyndte krigen mellem Iran og Irak. Da den sluttede otte år senere, var man lige vidt: ingen af de to sider havde erobret territorium, og grænserne var nøjagtigt som før krigen. Men over en million mennesker havde mistet livet i krigen mellem Iran og Irak.

Krigen havde en voldsom effekt på dagligdagen i Irak. Da der blev indgået våbenhvile den 20. august 1988, lå den irakiske økonomi i ruiner. Allerede inden Irak havde fået en chance for at komme på fode igen, kastede Saddam Hussein landet ud i endnu en krig.

Invasjonen af Kuwait

Irak og Kuwait havde længe været uenige om, hvem der havde ret til et stort oliefelt, som lå på grænsen mellem de to lande. Saddam Hussein mente, at feltet hørte til Irak og beskyldte samtidig Kuwait for at dumpe prisen på olie på verdensmarkedet. Det betød, at Irak fik en lavere pris for sin olie.

De to lande begyndte at forhandle direkte med hinanden i sommeren 1990, men forhandlingerne gik hurtigt i hårdknude. Samtidig erklærede den amerikanske ambassadør i Irak, at USA ikke ville blande sig i striden.

Det var lige, hvad Hussein havde brug for at høre, og om natten den 2. august 1990 løb Iraks tropper Kuwait over ende og besatte landet. USA ændrede holdning og erklærede straks, at man havde en interesse i at sikre Saudi-Arabien mod et eventuelt angreb fra Irak. På den måde fik USA åbnet en bagdør i forhold til at blande sig senere.

Både FNs Sikkerhedsråd og Den Arabiske Liga fordømte straks invasionen af Irak. Fire dage efter invasionen indførte Sikkerhedsrådet en økonomisk blokade, der stort set forbød al handel med Irak. Irak svarede igen ved at erklære, at nu var Kuwait den 19. provins i landet.

I løbet af de følgende måneder vedtog Sikkerhedsrådet en stribe resolutioner, der alle fordømte Iraks invasion og krævede tilbagetrækning. Til sidst vedtog de en resolution, der gav Irak et ultimatum: fuld tilbagetrækning senest den 15. januar 1991, ellers...

Operation Ørkenstorm

Allierede tropper fra 28 lande med USA i spidsen indledte to dage efter tidsfristens udløb et storstilet angreb på Irak. Golf-krigen varede kun seks uger, men på de seks uger blev Irak bombarderet med mere end 140.000 tons bomber. En sprængkraft, der er syv gange stærkere end atombomben over Hiroshima i 1945. Omkring 100.000 irakiske soldater og i titusindvis af civile blev dræbt.

Krigen var en katastrofe for Irak. De allieredes luftbombardementer ødelagde veje, broer, fabrikker og hele olieindustrien. Strøm, telefoner og vandforsyning blev afbrudt, og sygdomme spredte sig hurtigt på grund af manglen på rent drikkevand. Landet var tvunget i knæ.

Den 28. februar 1991 erklærede USA, at der var blevet indgået våbenhvile, og i april accepterede Irak den fredsplan, som FN fremlagde. Blandt betingelserne for freden var, at Irak skulle nedruste og ødelægge alle

våbenlagre. Samtidig skulle de give FNs våbeninspektører adgang til at se, om Irak havde opfyldt betingelserne.

Efter Golfkrigen har Irak stort set stået isoleret i verden med kun ganske få allierede. I skrivende stund - november 2002 - er der stadig handelssanktioner mod landet, og befolkningen forarmes mere og mere. Saddam Hussein sidder stadig på magten - og FN og USA truer stadig med krig, hvis ikke Irak efterkommer Sikkerhedsrådets resolutioner.